Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

15 април 2021 година*

„Преюдициално запитване — Равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход — Директива 2000/43/ЕО — Член 7 — Защита на права — Член 15 — Санкции — Иск за обезщетение, чието основание е твърдяна дискриминация — Признаване на искането за обезщетение от ответника, без той да признава, че твърдяната дискриминация е налице — Връзка между изплатеното обезщетение и твърдяната дискриминация — Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Право на ефективна съдебна защита — Национални процесуални норми, съгласно които сезираният с иска съд не може да се произнася относно наличието на твърдяната дискриминация, въпреки изричното искане на ищеца“

По дело C-30/19

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Högsta domstolen (Върховен съд, Швеция) с акт от 20 декември 2018 г., постъпило в Съда на 10 януари 2019 г., в рамките на производство по дело

Diskrimineringsombudsmannen

срещу

Braathens Regional Aviation AB,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател, R. Silva de Lapuerta, заместник-председател, A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan и N. Piçarra, председатели на състави, T. von Danwitz (докладчик), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, K. Jürimäe, C. Lycourgos, P. G. Xuereb, L. S. Rossi и I. Jarukaitis, съдии,

генерален адвокат: H. Saugmandsgaard Øe,

секретар: C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 11 февруари 2020 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Diskrimineringsombudsmannen, от M. Mörk, T. A. Qureshi и A. Rosenmüller Nordlander,

– за Braathens Regional Aviation AB, от J. Josjö и C. Gullikson Dock, advokater и от J. Hettne,

* Език на производството: шведски.

– за шведското правителство, първоначално от H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev и J. Lundberg, а впоследствие от H. Eklinder, C. Meyer-Seitz и H. Shev, в качеството на представители,

– за финландското правителство, от M. Pere, в качеството на представител,

– за Европейската комисия, от K. Simonsson, E. Ljung Rasmussen, G. Tolstoy и C. Valero, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 14 май 2020 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 7 и 15 от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 2000 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19) във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).

2 Запитването е отправено в рамките на иск, предявен от Diskrimineringsombudsmannen (омбудсман по въпросите на дискриминацията, Швеция) от името на пътник, използвал въздушен транспорт, който се счита за жертва на дискриминация, срещу шведската въздухоплавателна компания Braathens Regional Aviation AB (наричана по-нататък „Braathens“), която признала искането на пътника за обезщетение, но не и наличието на твърдяната дискриминация.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображения 19 и 26 от Директива 2000/43 гласят:

„(19) Лица, които са били обект на дискриминация, основана на расов признак или етнически произход, трябва да разполагат с адекватни средства за правна защита. За да се осигури по-ефективно равнище на защита, сдруженията или юридическите лица трябва да са оправомощени да предприемат производства, както държавите членки определят, от името или в подкрепа на жертва, без да се засягат националните процедурни правила, които се отнасят до представителството и защитата пред съдилищата.

[…]

(26) Държавите членки трябва да предвидят ефективни, пропорционални и разубедителни санкции в случай на нарушение на задълженията по настоящата директива“.

4 Член 1 от тази директива („Цел“) предвижда:

„Целта на настоящата директива е да създаде рамка за борба срещу дискриминацията въз основа на расов признак или етнически произход с оглед прилагането в държавите членки на принципа на равно третиране“.

5 Член 2, параграф 1 от посочената директива („Понятие за дискриминация“) гласи:

„По смисъла на настоящата директива „принципът на равно третиране“ означава отсъствие на пряка или непряка дискриминация, основана на расов признак или етнически произход“.

6 Член 3 („Приложно поле“) от посочената директива в параграф 1, буква з) предвижда:

„В рамките на правомощията, поверени на [Европейския съюз], настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публичните органи във връзка с:

[…]

з) достъп до и доставка на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване“.

7 Член 7 от Директива 2000/43 („Защита на права“) гласи:

„1. Държавите членки осигуряват, че юридическите и/или административни процедури, включително, когато те считат за подходящо, и помирителни процедури, за привеждането в изпълнение на задълженията по настоящата директива са достъпни за всички лица, които считат себе си засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране, дори след като [правоотношението], в ко[е]то [се допуска, че е налице] дискриминация[,] е [прекратено].

2. Държавите членки осигуряват, че асоциациите, организациите и други юридически лица, които имат, в съответствие с критериите, изложени от тяхното национално законодателство, законосъобразен интерес от гарантиране спазването на разпоредбите на настоящата директива могат да участват от името, или в подкрепа на тъжителя, с негово одобрение, във всяка съдебна и/или административна процедура, съществуваща за привеждането в изпълнение на задълженията по настоящата директива.

[…]“.

8 Член 8 от посочената директива („Тежест на доказване“), предвижда:

„1. Държавите членки предприемат необходимите мерки в съответствие с техните национални правни системи, за да гарантират, че когато лица, които считат себе си за засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране, представят пред съда или друга компетентна власт факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, ответникът следва да докаже, че няма нарушение на принципа за равно третиране.

[…]

3. Параграф 1 не се отнася до наказателни производства.

[…]“.

9 Член 15 от тази директива („Санкции“) гласи:

„Държавите членки определят режима на санкции, приложими при нарушаване на националните разпоредби, приети в съответствие с настоящата директива и приемат всички мерки, необходими за да гарантират тяхното прилагане. Санкциите, които могат да включат изплащане на обезщетение на жертвата, трябва да бъдат ефективни, пропорционални и разубедителни. […]“.

Шведското право

10 Съгласно глава 1, член 4, параграф 1 от Diskrimineringslagen (2008:567) (Закон срещу дискриминацията (2008:567), дискриминация е налице по-специално когато лице е поставено в неизгодно положение, тъй като е, било е или би било третирано по-неблагоприятно от друго лице в сходно положение, ако различното третиране е свързано с пол, полова идентичност или изразяване на полова принадлежност, етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, сексуална ориентация или възраст.

11 Съгласно глава 2, член 12 от този закон забраната за дискриминация се отнася по-специално за всеки, който извън своя личен или семеен живот предоставя стоки, услуги или жилища на потребители.

12 Глава 5 от този закон предвижда, че санкциите, които могат да бъдат наложени за дискриминация, са обезщетяване на жертвата чрез изплащане на „обезщетение за дискриминация“, изменение и недействителност на договори и други правни актове.

13 Видно от глава 6, член 1, втора алинея от Закона срещу дискриминацията споровете относно прилагането на глава 2, член 12 от същия закон се разглеждат от общите съдилища в съответствие с разпоредбите на Rättegångsbalken (Съдебно-процесуален кодекс) относно гражданските производства, при които е допустимо доброволно уреждане на спора.

14 Съгласно глава 13, член 1 от този кодекс при изброените в тази разпоредба условия ищецът може да иска ответникът да бъде осъден да извърши определено действие, например да му плати парична сума.

15 Член 2 от същата глава на този кодекс урежда установителните искове. В това отношение първа алинея на този член предвижда, че съдът може да разгледа такъв иск, за да установи съществуването или несъществуването на определено правоотношение, ако относно това правоотношение е налице неяснота, която вреди на ищеца.

16 Глава 42, член 7 от същия кодекс предвижда, че в съдебното заседание ответникът трябва да представи веднага своята защита. Вместо това той може на същия етап да признае искането на ищеца.

17 Член 18 от същата глава на Съдебно-процесуалния кодекс предвижда, че след като ответникът признае претенциите на ищеца съдът постановява решение въз основа на това признание.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

18 През юли 2015 г. пътник от чилийски произход, който пребивава в Стокхолм (Швеция) и има резервация за изпълняван от авиокомпанията Braathens вътрешен полет в Швеция (наричан по-нататък „пътникът по главното производство“), по решение на командира на полета е подложен на допълнителна проверка за сигурност.

19 Омбудсманът по въпросите на дискриминацията предявява пред Stockholms Tingsrätt (Първоинстанционен съд Стокхолм, Швеция) иск срещу Braathens с цел тя да бъде осъдена да изплати на пътника по главното производство обезщетение в размер на 10 000 SEK (около 1000 EUR) поради дискриминационното поведение на авиокомпанията към него.

20 В подкрепа на иска си омбудсманът по въпросите на дискриминацията по същество твърди, че в нарушение на глава 2, член 12 и глава 1, член 4 от Закона срещу дискриминацията този пътник е бил обект на пряка дискриминация от страна на Braathens, която го свързала с лице от арабски произход и затова по тази причина го подложила на допълнителна проверка за сигурност. Така Braathens поставила пътника по главното производство в неравностойно положение поради причини, свързани с външния вид и етническата принадлежност, като го третирала по-неблагоприятно от други пътници в сходно положение.

21 Пред Stockholms tingsrätt (Първоинстанционен съд Стокхолм) Braathens се съгласява да изплати сумата, поискана като обезщетение за дискриминация, без обаче да признава, че е имало каквато и да било дискриминация. Пред съда омбудсманът по въпросите на дискриминацията възразява срещу произнасяне въз основа на признанието на Braathens, без този съд да е разгледал по същество твърдяната дискриминация.

22 В своето решение този съд осъжда Braathens да изплати както исканата сума ведно с лихвите, така и съдебните разноски. Той приема, че спорове във връзка с граждански задължения и права, при които се прилага диспозитивното начало, какъвто е спорът в главното производство, в случай на признаване на искането на ищеца трябва да бъдат разрешавани без разглеждане по същество и че е обвързан от направеното от Braathens признание. По-нататък поради това признаване същият съд обявява за недопустими исканията на омбудсмана по въпросите на дискриминацията да постанови установително решение, което да констатира, главно, че авиокомпанията е длъжна да изплати тази сума поради своето дискриминационно поведение, или, при условията на евентуалност, че пътникът по главното производство е бил дискриминиран от Braathens.

23 След като обжалва неуспешно решението на Stockholms tingsrätt (Първоинстанционен съд Стокхолм) пред Svea hovrätt (Апелативен съд, заседаващ в Стокхолм, Швеция), омбудсманът по въпросите на дискриминацията подава жалба срещу решението на последния съд пред запитващата юрисдикция, Högsta domstolen (Върховен съд, Швеция). В тази жалба той иска от нея да отмени това решение, да отмени решението на Stockholms tingsrätt (Първоинстанционен съд Стокхолм) и да върне делото на последния, за да разгледа по същество поне едно от двете искания за постановяване на установително решение. Според Braathens исканията на омбудсмана по въпросите на дискриминацията трябва да бъдат отхвърлени.

24 Запитващата юрисдикция посочва, че целта на Закона срещу дискриминацията е по-специално да транспонира различните актове на Съюза, сред които Директива 2000/43, и както личи от подготвителните работи по нея, този закон се стреми да позволи налагането на строги и възпиращи санкции в случай на дискриминация. Според нея обезщетението за дискриминация в частност представлява санкция по смисъла на член 15 от тази директива и във всеки конкретен случай би трябвало да бъде определяно така, че да обезщетява жертвата в разумна степен и да допринася за борбата срещу всички форми на дискриминация в обществото. Така то изпълнява двойна функция — поправяне на вреди и превенция.

25 Запитващата юрисдикция добавя, че съгласно разпоредбите на Съдебно-процесуалния кодекс ответникът може да реши да признае искането на ищеца за обезщетение, без да е длъжен да посочва причините за признаването или да се обоснована с изложено от ищеца основание; ответникът не е длъжен и да признава наличието на твърдяната дискриминация. Такова признание на искането има за цел на практика да сложи край на производството, без да е необходимо по-нататъшно съдебно дирене, тъй като съдът е длъжен да постанови съдебно

решение въз основа единствено на това признание. Що се отнася до установителния иск, той би могъл да се отнася единствено до съществуването или несъществуването на правоотношение между страните по спора, но не и, по-специално, до чисто фактически обстоятелства. Освен това съдът би следвало да прецени дали е целесъобразно да разглежда такъв иск.

26 Запитващата юрисдикция посочва, че в главното производство първоинстанционният и апелативният съд са постановили решения, с които Braathens е осъдена да изплати исканото от пътника по главното производство обезщетение, тъй като авиокомпанията признала неговото искане. Според посочените съдилища поради това признание в контекста на искане за постановяване на установително решение не може да се разглежда и въпросът дали твърдяната дискриминация е била налице.

27 Högsta domstolen (Върховен съд) пита обаче дали разглежданото в главното производство национално законодателство съответства на изискванията на член 15 от Директива 2000/43 във връзка с член 47 от Хартата, който гарантира на всеки право на ефективни правни средства за защита. В това отношение тази юрисдикция иска да установи дали в случай, че ответникът признае искането на ищеца за обезщетение, съдът все пак трябва да може да разгледа — за да гарантира, както изисква член 7 от тази директива, защитата на произтичащите от нея права — въпроса дали е имало дискриминация, по искане на страната, която счита, че е била обект на такава, и дали отговорът на този въпрос зависи от признанието (или липсата на такова) на предполагаемия извършител на дискриминацията, че такава е била налице.

28 При това положение Högsta domstolen (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„За да се приеме, че е изпълнено изискването на член 15 от Директива [2000/43] за ефективни, пропорционални и възпиращи санкции, по дело за нарушение на забрана, предвидена в същата директива, в което жертвата иска обезщетение за дискриминация, трябва ли държава членка, ако жертвата поиска това, винаги да проверява дали е имало дискриминация — и евентуално да установява наличието на такава — независимо дали лицето, обвинено в това, е признало, че е имало дискриминация?“.

По преюдициалния въпрос

29 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали членове 7 и 15 от Директива 2000/43 във връзка с член 47 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, съгласно което съдът, сезиран с иск за обезщетение, чието основание е твърдение за забранена с тази директива дискриминация, не може да разглежда искането да се установи наличието на тази дискриминация, когато ответникът се съгласява да изплати исканото обезщетение, без обаче да признава, че е имало такава дискриминация.

30 В самото начало следва да се припомни, че целта на Директива 2000/43, както гласи член 1, е да създаде рамка за борба срещу дискриминацията въз основа на расов признак или етнически произход с оглед прилагането в държавите членки на принципа на равно третиране. Тази директива представлява конкретно изражение в обхванатите от нея материалноправни области на принципа на недопускане на дискриминация поради раса или етнически произход, закрепен в член 21 от Хартата (решение от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480, т. 72 и цитираната съдебна практика).

31 Няма съмнение, че спорът в главното производство е от материалния обхват на Директива 2000/43, тъй като се отнася до действия, за които се твърди, че дискриминират въз основа на етнически произход или раса, извършени в контекста на услуга, която е на разположение на обществеността, по смисъла на член 3, параграф 1, буква з) от тази директива.

32 Както следва от съображение 19 от Директива 2000/43 лица, които са били обект на дискриминация, основана на расов признак или етнически произход, трябва да разполагат с адекватни средства за правна защита и за да се осигури по-ефективно равнище на защита, сдруженията или юридическите лица трябва да са оправомощени да предприемат производства, както държавите членки определят, от името или в подкрепа на жертва. Освен това съгласно съображение 26 от тази директива държавите членки трябва да предвидят ефективни, пропорционални и разубедителни санкции в случай на нарушение на задълженията по настоящата директива.

33 В това отношение съгласно член 7, параграф 1 от Директива 2000/43 държавите членки осигуряват, че юридическите и/или административни процедури за привеждането в изпълнение на залегналия в тази директива принцип на равно третиране са достъпни за всички лица, които считат себе си засегнати поради неприлагането спрямо тях на този принцип. По този начин тази разпоредба отново потвърждава правото на ефективни правни средства, залегнало в член 47 от Хартата.

34 Освен това от член 7, параграф 2 от Директива 2000/43 следва, че асоциациите, организациите или други юридически лица, които имат, в съответствие с критериите, изложени от тяхното национално законодателство, законосъобразен интерес от гарантиране спазването на разпоредбите на тази директива, трябва да могат по-специално да участват от името на жертвата или с нейното одобрение, във всяка съдебна и/или административна процедура, съществуваща за привеждането в изпълнение на задълженията по тази директива. При това положение посоченият член 7, параграф 2 представлява конкретизация в разглежданата област на гарантираното в член 47 от Хартата право на ефективна съдебна защита.

35 Следователно, що се отнася до лицата, които считат, че са били обект на дискриминация въз основа на расов признак или етнически произход, спазването на принципа на равенство изисква да бъде гарантирана ефективна съдебна защита на правото им на равно третиране, независимо дали действат пряко или чрез асоциация, организация и юридическо лице като посочените в предходната точка (вж. по аналогия решение от 8 май 2019 г., Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, т. 62).

36 Член 15 от Директива 2000/43 предвижда, че държавите членки определят режима на санкции, приложими при нарушаване на националните разпоредби, приети в съответствие с тази директива, и приемат всички мерки, необходими за да гарантират тяхното прилагане. Без да посочва определени санкции, този член уточнява, че така предвидените санкции, които могат да включат изплащане на обезщетение на жертвата, следва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи.

37 По този начин член 15 изисква от държавите членки да въведат във вътрешния си правен ред достатъчно ефективни мерки, за да се постигне целта на Директива 2000/43, и да гарантират, че действително е възможно позоваване на тях пред националните съдилища, включително от страна на асоциация, организация или юридическо лице като посочените в член 7, параграф 2 от тази директива, така че съдебната защита да е ефективна и ефикасна, и същевременно оставя на държавите членки свободата да изберат измежду различните разрешения, годни за постигане на тази цел (вж. в този смисъл решение от 10 юли 2008 г., Feryn, C-54/07, EU:C:2008:397, т. 37 и 38).

38 В това отношение приетият за транспонирането на член 15 от Директива 2000/43 режим на санкции в правния ред на държава членка трябва да гарантира по-конкретно, наред с мерките, приети в изпълнение на член 7 от същата директива, ефективна и ефикасна правна защита на произтичащите от нея права. Строгостта на санкциите трябва да бъде в съответствие с тежестта на наказваните с тях нарушения, като по-специално се гарантира реално възпиращ ефект и същевременно се съблюдава общият принцип на пропорционалност (вж. по аналогия решение от 25 април 2013 г., Asociaţia Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, т. 63).

39 Когато при констатирано наличие на дискриминация като мярка е възприето паричното обезщетение, то трябва да е достатъчно, в смисъл че трябва да позволи, съгласно приложимите национални правила, пълното обезщетяване на действително претърпените вреди вследствие на съответната дискриминация (вж. по аналогия решение от 17 декември 2015 г., Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, т. 33 и цитираната съдебна практика). От друга страна, една напълно символична санкция не би могла да бъде приета за съвместима с правилното и ефикасно изпълнение на Директива 2000/43 (вж. по аналогия решение от 25 април 2013 г., Asociaţia Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, т. 64).

40 В случая от съдържащите се в преюдициалното запитване данни личи, че съгласно националното право, което транспонира по-специално Директива 2000/43, всеки, който счита, че е жертва на дискриминация въз основа на расов признак или етнически произход, може да предяви иск за налагане на санкцията, която представлява „обезщетението за дискриминация“. Разглежданото в главното производство национално законодателство предвижда, че когато ответникът реши да признае искането на ищеца за обезщетение, сезираният с този иск съд разпорежда той да изплати сумата, поискана от ищеца като обезщетение.

41 Също от преюдициалното запитване обаче следва, че такова признание — което съгласно това национално законодателство е правно обвързващо за съда и слага край на производството — може да бъде дадено без ответникът да е признал наличието на твърдяната дискриминация, или дори, както е в главното производство, когато изрично я оспорва. При това положение въз основа на това признание националният съд постановява решение, но от него не може да се установи дали твърдяната дискриминация е била налице.

42 Следователно в подобна ситуация последицата от признанието на ответника е, че задължението му да изплати исканото от ищеца обезщетение не е свързано с това, че този ответник е признал наличието на твърдяната дискриминация, нито с това, че компетентният съд е установил такава дискриминация. Освен това и преди всичко след подобно признание сезираният с иска съд не може да се произнася относно истинността на твърдяната дискриминация, въпреки че тя е причината за искането за обезщетение и поради това е неразделна част от този иск.

43 Що се отнася до установителния иск, предвиден в разглежданото в главното производство национално законодателство, от данните в преюдициалното запитване е видно, че той не може да гарантира на лицето, което счита, че е жертва на забранена с Директива 2000/43 дискриминация, правото да иска съдът да разгледа и евентуално да установи наличието на твърдяната дискриминация. Всъщност, според това законодателство установителният иск не може да се отнася до чисто фактически обстоятелства и допустимостта му зависи от решението на сезирания съд дали е целесъобразно да го разгледа, което той взема като претегля засегнатите интереси, и по-специално, от една страна, правния интерес на ищеца, и от друга, евентуалните неблагоприятни последици за ответника.

44 Ето защо съгласно разглежданото в главното производство национално законодателство, в случай че ответникът признае плащането на исканото обезщетение, без обаче да признае твърдяната дискриминация, ищецът не може да накара гражданският съд да се произнесе по въпроса дали е имало такава дискриминация.

45 Следва да се приеме, че такова национално законодателство не изпълнява изискванията на членове 7 и 15 от Директива 2000/43 във връзка с член 47 от Хартата.

46 Всъщност, на първо място, както следва от точки 33—35 от настоящото решение, целта на процедурите, предвидени в член 7 от тази директива, е дадат възможност да бъдат предявени правата, произтичащи от принципа на равно третиране на всяко лице, което се счита за жертва на дискриминация въз основа на расов признак или етнически произход, и да гарантират тяхното спазване. Ето защо от това по необходимост следва, че ако ответникът не признае твърдяната дискриминация, това лице трябва да може да накара съда да се произнесе относно евентуално нарушаване на правата, за чието спазване са предвидени тези процедури.

47 Следователно само изплащането на парична сума, дори да е поисканата от ищеца, не може да гарантира ефективна съдебна защита на лице, което иска да се установи, че е било нарушено неговото право на равно третиране, произтичащо от тази директива, и по-специално когато основният му интерес не е икономически, а иска да се установи истинността на вменените на ответника факти, както и тяхната правна квалификация.

48 На второ място национално законодателство като разглежданото в главното производство противоречи както на функцията да служи за поправяне на вредата, така и на възпиращата функция, които трябва да изпълняват санкциите, предвидени от държавите членки съгласно член 15 от Директива 2000/43 в случай на нарушение на националните разпоредби за нейното транспониране.

49 В това отношение, и както по същество отбелязва генералният адвокат в точки 83 и 84 от своето заключение, изплащането на парична сума не е достатъчно, за да се удовлетворят исканията на лице, което преди всичко се стреми да получи — като обезщетение за претърпените неимуществени вреди — признание, че е било жертва на дискриминация, поради което не би могло да се счита, че изплащането на сумата изпълнява задоволително функцията да поправи вредата. По същия начин задължението да се изплати парична сума не може да гарантира реално възпиращ ефект по отношение на извършилия дискриминация, като го подтикне да не повтаря дискриминационното си поведение, предотвратявайки по този начин по-нататъшна дискриминация от негова страна, когато, както е в настоящия случай, ответникът оспорва наличието на каквато и да било дискриминация, а счита, че е по-изгодно — от гледна точка на разходи и имидж — да изплати поисканото от ищеца обезщетение, като по този начин избягва констатация на националния съд, че е имало дискриминация.

50 Гореизложеният анализ не може да бъде поставен под съмнение от изтъкнатата от шведското правителство възможност за наказателно производство, което би позволило на лицето, считащо се за жертва на забранена с Директива 2000/43 дискриминация, да поиска наказателен съд да установи и санкционира тази дискриминация. Всъщност, както поради специфичните цели, които преследва, така и поради присъщите му ограничения, такова наказателно производство не дава възможност да се преодолее несъответствието на гражданскоправните средства за защита с изискванията на тази директива.

51 По конкретно следва да се отбележи, подобно на генералния адвокат в точки 118—120 от неговото заключение, че такова наказателно производство се основава на правила за доказване и събиране на доказателства, които не отговарят на предвидените в член 8 от Директива 2000/43 правила, които са по-благоприятни за това лице. Така член 8 предвижда в параграф 1, че когато лицето представи пред съда или друга компетентна власт факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, ответникът следва да докаже, че няма нарушение на принципа на равно третиране. От друга страна, параграф 3 от същия член 8 гласи, че параграф 1 не се отнася до наказателни производства.

52 На трето място, и противно на твърдяното от Braathens, процесуалноправни принципи или съображения, каквито са диспозитивното начало, принципът на процесуална икономия и усилието да се насърчи доброволно уреждане на спора, също не могат да оправдаят тълкуване, различно от възприетото в предходните точки.

53 Всъщност, от една страна, за разлика от доброволно уреждане на спор по смисъла на член 7, параграф 1 от Директива 2000/43, при което всяка страна може да продължи свободно да се разпорежда със своите искания, национално законодателство като разглежданото в главното производство води до това, че контролът върху спора е прехвърлен на ответника, тъй като му позволява да признае отправеното от ищеца искане за обезщетение, при това без да признае наличието на твърдяната дискриминация, или дори изрично да я оспори, в който случай ищецът вече не може да накара сезирания съд да се произнесе по основанието на искането, нито да предотврати прекратяването на образуваното по негова инициатива производство.

54 От друга страна, сезираният с такъв иск съд изобщо няма да наруши диспозитивното начало, ако въпреки съгласието на ответника да изплати исканото от ищеца обезщетение, провери, предвид твърдението, на което последният основава иска си, дали е имало такава дискриминация или не, когато ответникът не я признава и дори я отрича. В такъв случай искането на ищеца за обезщетение ще бъде проверено в неговото основание, което е част от определения от иска предмет на спора, още повече когато, както е в настоящия случай, с този иск ищецът изрично моли да бъде установена такава дискриминация.

55 На четвърто място, следва да се припомни, че несъмнено, както твърди Braathens, по принцип правото на Съюза не принуждава държавите членки да въведат различни от установените в националното право правни средства за защита пред техните национални съдилища, за да се гарантира защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от решения от 13 март 2007 г., Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, т. 40 и от 24 октомври 2018 г., XC и др., C-234/17, EU:C:2018:853, т. 51).

56 Следва обаче да се приеме, че в случая спазването на правото на Съюза не стига дотам, че да налага ново правно средство за защита, а само изисква запитващата юрисдикция да откаже да приложи процесуалната норма, която не позволява на съда, сезиран по националното право с искане за обезщетение от лице, което счита, че е жертва на дискриминация, да се произнесе по наличието на тази дискриминация само защото ответникът се е съгласил да изплати на ищеца исканата като обезщетение сума, но без да признава наличието на тази дискриминация, тъй като тази норма не съответства не само на членове 7 и 15 от Директива 2000/43, но и на член 47 от Хартата.

57 В това отношение следва да се припомни, от една страна, че както бе установено в точка 38 от настоящото решение, целта на членове 7 и 15 от Директива 2000/43 е да гарантират ефективна и ефикасна съдебна защита на правото на равно третиране на лицата без разлика на расата или етническия произход, което произтича от тази директива. Следователно тези членове само конкретизират правото на ефективни правни средства за защита, гарантирано от член 47 от Хартата, който е достатъчен сам по себе си и не следва да бъде уточняван в разпоредби на правото на Съюза или на националното право, за да породи право за частноправните субекти, на което те да могат да се позовават в това му качество (решение от 17 април 2018 г., Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, т. 76—78).

58 От друга страна, съгласно принципа на предимство на правото на Съюза всеки сезиран в рамките на своята компетентност национален съд в качеството си на орган на държава членка е длъжен, в случай че не може да тълкува националната правна уредба в съответствие с изискванията на правото на Съюза, да не приложи в разглеждания от него спор всяка

национална разпоредба, противоречаща на разпоредба от правото на Съюза с директен ефект (вж. този смисъл решение 24 юли 2019 г., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, т. 53 и 61 и цитираната съдебна практика).

59 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че членове 7 и 15 от Директива 2000/43 във връзка с член 47 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, съгласно което съдът, сезиран с иск за обезщетение, чието основание е твърдение за забранена с тази директива дискриминация, не може да разглежда искането да се установи наличието на тази дискриминация, когато ответникът се съгласява да изплати исканото обезщетение, без обаче да признава, че е имало такава дискриминация. Националната юрисдикция, сезирана със спор между частноправни субекти, трябва да осигури в рамките на своите правомощия съдебната защита, която произтича за правните субекти от член 47 от Хартата, като при необходимост оставя без приложение противоречащите му разпоредби от национално законодателство.

По съдебните разноски

60 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Членове 7 и 15 от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, съгласно което съдът, сезиран с иск за обезщетение, чието основание е твърдение за забранена с тази директива дискриминация, не може да разглежда искането да се установи наличието на тази дискриминация, когато ответникът се съгласява да изплати исканото обезщетение, без обаче да признава, че е имало такава дискриминация. Националната юрисдикция, сезирана със спор между частноправни субекти, трябва да осигури в рамките на своите правомощия съдебната защита, която произтича за правните субекти от член 47 от Хартата, като при необходимост оставя без приложение противоречащите му разпоредби от национално законодателство.

Подписи